

קובץ

הערות וביאורים

בתורת

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו
בעניני גאולה ומשיח
בפשש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

שי"פ ויצא ט"י כסלו - י" כסלו

גליון ד' (תר"פ)

יוצא לאור ע"י

תלמידי ביהמ"ד דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראוי עוועניו
שנת חמשת אלפים ושבע מאות וחמישים וחמש לבריאה
שנת הקהל
ברוקלין, ניו יארק

בי"ח

שי"פ ויצא ט' כסלו - י" כסלו

ה'תשנ"ה

*

גליון ד' (תרי"פ)

* * *

תוכן הענינים

	עניני גאולה ומשיח
4	משיח עולמישער (גליון)
	פשוטו של מקרא
5	הערה בפשוטו של מקרא פרשת תולדות
	נגלה
6	אף הן היו באותו הנס
9	ענין הוכח תוכיח ומצות מחאה
	חסידות
14	למעלה מעשרה טפחים - אצ"י שבבי"ע
	שונות
16	רשימות כ"ק אדמו"ר
18	מתי קיבל רא"ד לאוואט הרבנות בניקולייב
19	תורת תלמידי הח"ימ במאמרי חב"ד (גליון)
21	תקון טעות בפענוח הכת"י

* * *

ש"פ ויצא ט' כסלו - י' כסלו שנת ה'קהל

עניני גאולה ומשיח

משיח עולם־שער (גליון)

הת' יוסף יצחק עמאר
-תלמיד בישיבה-

בהמשך להחערה בגליון הקודם, הנה הערני חכם אחד ראוי ברורה מאגרות כ"ק אדמו"ר הכ"מ המודפסת בהוספות ליקוטי שיחות חלק י' ע' 264 (י"ט כסלו), וכן הודפס באגרות קודש חלק ט' ע' ד', ששם מסביר כ"ק אדמו"ר הכ"מ באריכות כמענה לאי החילוק בין אופן הלימוד של חסיד ושל מתנגד (ועיי"ש), ובסוף כותב כ"ק אדמו"ר הכ"מ וזלח"ק:

"וזאת להעיר ולהאיר, אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו הנ"ל מדבר ע"ד איש שתוארו מתנגד, ולא עולמישער וכיו"ב, אשר גם זה בדיוק הוא, וגם זה מסייע בהבנת תוכן מכתבו, כמובן".
עלח"ק.

והדברים מדברים בעד עצמם, ורואים במוחש איך שכ"ק אדמו"ר הכ"מ מחלק בין מתנגד ועולמישער. ועיי"כ מובן שכשתרגמו קטע שיחה הנ"ל היו צריכים לכתוב כמו שכ"ק אדמו"ר הכ"מ דיבר, שזה הי' אודות "עולמישער" ולא לתרגם מתנגד שזה כנ"ל סוג אחר לגמרי.

ובהמשך לכל הנ"ל הנה ראה ראיתי שגם בספר "משיח עכשיו" (ח"א ע' 110 להרב לוי"צ שי" ג.), שמה כותב פרק שלם על הכותרת "משיח יחי מתנגד...." ומסביר באריכות איך זה יכול להיות שהרי באמת זהו תמוה וכי, אבל לפי כל הנ"ל הביאור שם לא מתחיל מעיקרו מכיון שכ"ק אדמו"ר הכ"מ בהשיחה לא דיבר כו"כ אודות מתנגד אלא אודות עולמישער.

וביותר תמוה, כי בה"ספר מפתח ענינים לשיחות קודש"י שי"ל ז"ע, הנה בענין "משיח" בשנת תשי"ב (שאז היתה שיחה זו, כנ"ל), המחבר כתב וז"ל:

"ממי יחיי? מענת אדה"ז יחיי מתנגד שאל"כ הרי לא ירצו העולמישע ללכת אתו). "עכ"ל.

והנה כנ"ל זה תמוה ביותר וביותר כי עפ"י השקפה ראשונה נראה שרצה לפסוח על שתי הסעיפים או לצאת לכל הדעות, וחינו כי ברור כשמש, שכ"ק אדמו"ר הכ"מ אמר "שבאם יחיי חסיד אז לא ירצו העולמישער (ולחטועים: מתנגד) ללכת אתו וכו'", ומעולם לא נשמע המילים שכתב המחבר הנ"ל שבאם יחיי מתנגד אז לא ירצו העולמישע לילך אחריו...!!

. . .

פ ש ו ט ו של מקרא

הערה בפשוטו של מקרא פרשת תולדות

הת' י. הכהן
-תלמיד 770 קבוצה-

בפרשת תולדות על הפסוק ויתרוצצו הבנים בקירבה וגו' ותלך לדרוש את ה' (כ"ד כ"ב) כותב רש"י ותלך לדרוש, לבית מדרשו של שם.

ובשפ"ח שם מסביר למה רבקה לא הלכה לאברהם שגם נביא היה כי הקב"ה סיבב כך שיעלים מאברהם ענין חתיון שלא יצטער שהרי מת אברהם קודם שיצא לתרבות רעה כדי שתהא מיתתו בשיבה טובה ע"כ.

ולכאורה הרי אברהם כבר ידע מעשיו שיצא לתרבות רעה שהרי על הפסוק כ"ה י"א, מסביר רש"י שאברהם נתיירא לברך את יצחק מפני שציפה את עשיו יוצא ממנו וע"ש.

ואולי אפשר לבאר ע"פ מה שמביא כ"ק אדמו"ר הכ"מ בלקו"ש חט"ו פי תולדות א' הערה 50 וב' למטה: שאברהם כבר ידע מהו ישמעאל וכמשי"כ רש"י ט"ז י"ב אותב מדברות לצוד חיות ע"ש. אבל בכל זאת אברהם חשב שיחיי הגון וחשוב, רק שלא יחיי כיצחק.

ועפ"ז י"ל שגם בנדו"ד אברהם צפה שיצא עשיו מיצחק פי' שידע שיחיי אוהב מדברות ולצוד חיות אבל יכול שיחיי הגון וחשוב רק לא כיעקב אבל מכיון שחיי בספק נתיירא לברך את יצחק, אבל לא חיי לו על מה להצטער שחרי חיי רק ספק אם יהיי הגון וחשוב רק שלא כיעקב או יצאת לתרבות רעה, אבל אם חיי בא אליו רבקה לדרוש אליו וחיי רואה שרבקה עוברת על פתחי עי"א עשיו מפרחי לצאת, עי"ז לא יהיי לאברהם שום ספק. אלא רק שלא יהיי הגון וחשוב אבל לא כיעקב אלא שיצא לתרבות רעה ועל זה כן יצטער.

* * *

נ ג ל ה

- - - -

אף הן היו באותו הנס

א' מאנ"ש

-קראון הייסט נ.י.-

ברשימות כ"ק אדמו"ר הכ"מ, חוברת א', עי' 15, מביא מהגהות מימוניות להרמב"ם הל' מגילה פ"א ח"א, שנשים פטורים ממקרא מגילה - לכמה פוסקים - ורק חייבים בשמיעה.

ויש להעיר משיטת רש"י ותוסי (שבחם השקו"ט) - בערכין ד, סע"ב ואילך: "הכל חייבין במקרא מגילה הכל כשרין לקרות את המגילה, לאיתוויי מאי, לאיתוויי נשים, וכדרי' יהושע בן לוי שאמר ריב"ל נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס". ובפרש"י: לאתוויי נשים, שחייבות במקרא מגילה וכשרות לקרותה ולהוציא זכרים ידי חובתם". ובתוד"ה לאתוויי: "בה"ג לא פסק הכי... אלא שחייבין בשמיעה... לכך צריך לפרש שכאן דאין הנשים מוציאות אלא נשים אבל אנשים לא, והכל חייבין במקרא מגילה כו' לאיתוויי נשים שמוציאות נשים אחרות".

וכי"ה בתוד"ה נשים במגילה ד, א: "פסקו הח"ג שמוציאה מינה אבל לא אנשים. וי"ל - דסלקא דעתך דלא יועיל קריאתן אפילו להוציא הנשים, קמ"ל דחייבין דומיא דהכל חייבין בשמיעה", (ורש"י במגילה אינו מפרש מאומה, כי"א בערכין, די"ל ששם מוכרח לפרש כן בגלל כפל הלשון: "הכל חייבין במקרא מגילה,

חכל כשרין לקרות את המגילה, אף שעכצ"ל שכ"ה הפירוש במגילה, כיון שאמרו לאתויי נשים וכדריב"ל).

* *

שם, בביאור חילוק לשון רש"י, שבפורים רק טפלות בנס, משא"כ בחנוכה פרטים בנס רק בחן, דגזרו על בנותיהן - יש להעיר:

ענין זה - "אף הן היו באותו הנס" - מובא גם בפסחים קח, רע"ב: "נשים חייבות בארבעה כוסות חללו שאף הן היו באותו הנס", ומפרש רש"י: "כדאמרינן בשכר נשים צדקניות שבאותו חדר נגאלו, וכן גבי מקרא מגילה נמי אמרינן הכי דמשום דע"י אסתר נגאלו, וכן גבי נר חנוכה במסכת שבת".

[דרך אגב: לשון זה (ו"וכן גבי חנוכה במס' שבת", מבלי לפרש) חובא גם ברשב"ם, וצ"ע, שבתוסי בפסחים ובמגילה מביא מרשב"ם, ומוסיף "ובחנוכה ע"י יהודית"].

וצריך להבין:

א) למה כותב רש"י "וכן גבי חנוכה במסכת שבת", ואינו מפרש שע"י אשה נעשה הנס?

ב) כיון שגבי מקרא מגילה מפרש - בפסחים - "דמשום דע"י אסתר נגאלו", למה השמיט פרט זה (שע"י אסתר נגאלו) במסכת מגילה, המקום העיקרי דמקרא מגילה, וכותב רק "שאף על הנשים גזר חמן להשמיד וכו'" (שהן רק טפלות בנס)?

ג) כיון שבפסח ובפורים מפרש רש"י (בפסחים) שע"י נשים נגאלו, למה בחנוכה (במס' שבת) אינו מסתפק בזה שע"י אשה נעשה הנס, שמביאו רק בתור טעם נוסף, והטעם העיקרי הוא שגזרו על תבולות כו'?

ד) מהו אמנם טעם החילוק בלשון רש"י, שבפורים רק טפלות בנס, ובחנוכה פרטים בנס רק בחן, שגזרו על בנותיהן?

ואולי י"ל בביאור בזה - על יסוד דברי כ"ק אדמו"ר שפירוש רש"י בש"ס הוא פשוטו של ש"ס, ע"ד פירושו בחומש, פשוטו של מקרא:

בנוגע לחנוכה - לשון הגמרא [במסכת שבת, בהמשך להדלקת נר שבת שעיקרה לנשים] הוא "אשה ודאי מדליקה דא"ר יהושע בן לוי כו", ולכן מדגיש רש"י ענין עיקרי שיש בנשים דוקא - "שגזרו יוונים על כל תבתולות כו", גזירה מיוחדת על כל הנשים שמשום זה "אשה ודאי מדליקה". ואח"כ מוסיף עוד ענין - "ועל ידי אשה נעשה הנס", שגם בזה מודגשת שייכותן המיוחדת של הנשים, אבל לא כמו בזה ש"יגזרו יוונים על כל תבתולות כו" (שזהו הענין הראשון והעיקרי), כמובן בפשטות שזה שיגזרו על כל תבתולות" מחייב את כל הנשים בנר חנוכה יותר מזה ש"עיי אשה נעשה הנס", ענין מיוחד שה"י אצל אשה אחת, יוצאת מן הכלל, שעל ידה נעשה הנס.

משא"כ בנוגע למקרא מגילה - לשון הש"ס בערכין הוא "הכל חייבין כו" הכל כשרין כו", "לאתויי מאי, לאתויי נשים", שמשמעותו שיש צורך לרבות את הנשים (דלא כבחנוכה ש"אשה ודאי מדליקה"). ובהתאם לכך מפרש רש"י במגילה "שאף הן היו באותו הנס, שאף על הנשים גזר המן להשמיד כו" (דלא כבחנוכה שהיתה גזירה מיוחדת על הנשים לבדן), ואינו מזכיר כאן שע"י אשה (אסתר) נגאלו, כי נוסף לכך שאין זה אלא חוספה לטעם העיקרי, כנ"ל בחנוכה, הרי, הלשון "לאתויי נשים" משמע שהן טפלות בנס, ולכן אין מקום להדגיש שע"י אשה נעשה הנס. ועיקר הטעם שבגללו מרבים נשים במקרא מגילה (לאתויי נשים) הוא בגלל שגם עליהן היתה הגזירה, כמו על האנשים.

ואילו בפסחים - לא זו בלבד שלא מצינו גזירה מיוחדת על נשים, אלא אדרבה: פרעה לא גזר אלא על הזכרים, "כל הבן חילוד היאורה תשליכוהו וכל הבת תחיון", וגם: לכאורה הי' שעבוד מצרים (בעיקר) על האנשים ולא (כ"כ) על הנשים, כדמוכח מדברי הגמרא (סוטה יא, ב) ע"ד הנהגת הנשים צדקניות שהיו "מוליכות אצל בעליהן לשדה... (ואח"כ) באות לבתיהן כו" (שמזה מוכח לכאורה שעליהן לא היתה מוטלת עבודת פרך בשדה). ועכ"ל שחסיבה שבגללה חייבות אף הן בדי' כוסות, היא, משום שבשכר נשים צדקניות שבאותו חדור נגאלו. אלא שאעפ"כ טפלות

הו, כי, זה שבשכרן נגאלו הו"ע טפל לגבי עיקר הנס שהי' אצל האנשים שניצלו מהשעבוד והגזירות.

ומוסיף רש"י ש"וכן גבי מקרא מגילה נמי אמרינן הכי דמשום דע"י אסתר נגאלו" - ששיכותן של הנשים בתור טפלות משום שבשכרן נגאלו, מצינו גם גבי מקרא מגילה, אף ששם ישנו גם טעם עיקרי, "שאף על הנשים גזר המן להשמיד כו"י. "וכן בחנוכה", אבל בנוגע לחנוכה אינו מפרש כאן שע"י אשה נעשה הנס, משום שבחנוכה אינן טפלות, ואדרבה, "אשה ודאי מדליקה", "שגזרו היוונים על כל הבתולות כו"י, כנ"ל.

* * *

ענין הוכח תוכיח ומצות מחאה

הרב שלמה מטוסוב
-תושב השכונה-

בסי' התניא בפ"א כתוב: ואפילו העובר על איסוד קל של ד"ס מקרי רשע כדאיתא בפ"ב דיבמות ובפ"ק דנדה, ואפי' מי שיש בידו למחות ולא מיחה נקי רשע בפ"ו דשבועות (ל"ט א' ב'), וכ"ש וק"ו במבטל איזה מ"ע שאפשר לו לקיימה וכו', ע"כ. וחקשה ע"ז הרה"ח כו' וכו' מוהר"ר יהושע שליט"א קארף בספר ליקוטי ביאורים: הלא היא מ"ע דאורייתא הוכח תוכיח כו', וקאמר ע"ז לקמן וכ"ש וק"ו במבטל איזה מ"ע, ומאי אפי'. ואפשר שמאחר שהוא בשביל הזולת, ע"כ איסור דרבנן בעצמו חמור מזה, וכן משמע מתוסי' שם ד"ה התם. ואפשר לפרש עוד, שהכוונה במי שיש בידו למחות אף באיסור דרבנן שכן משמע בגמ' שגם באיסור דרבנן כשלא מיחה נקי רשע.

הנראה מדבריו שמחלק דבריו כמין שני תירוצים. אבל אחר העיון הרי בהשאלה ישנן שתי נקודות. (א) מאחר שמי שיש בידו למחות וכו' זו מ"ע של הוכח תוכיח, א"כ מה הלשון אומרת "אפילו" כלפי העובר על איסור קל של דברי סופרים. (ב) מאחר שגם זו מ"ע, מה שייך להגיד ע"ז "וכ"ש וק"ו" במבטל איזו מ"ע וכו'. ולפ"ז חתירוץ הראשון הוא שהעושה מעשה אפי' באיסור דרבנן, חמור יותר ממי שאינו מוחה אפי' בדאורייתא, וא"כ כ"ש וק"ו במבטל מ"ע במעשה שזה חמור יותר ממי שאינו מוחה. והתירוץ השני שהמדובר במי שאינו מוחה באיסור דרבנן, וא"כ

אינו מבטל מ"ע דחוכה תוכיח, כי זה לא נאמר בתורה רק על איסורי לאווין ועשה של תורה וא"כ כ"ש וק"ו במבטל איזו מ"ע של תורה.

אבל מה שתמך יתדותיו על התוספות וגמרא, זה כבר צ"ע, ומנין זה. נכון שבתוספות כתוב דאין נענשין מעונש עבירה, אלא משום דלא מיחו, הלכך אין עונש זה חמור כ"כ. ולכאוי פשוט שהמדובר בעונש עבירה דאורייתא שזה חמור מעונש של מי שלא עשה מעשה רק לא מיחה. אבל מנין לנו שמעשה איסור קל של ד"ס חמור ממ"ע של חוכה תוכיח. בגמרא לא הזכר כלל עניני דרבנן, רק עניני תורה. בברייתא שבשבעות הדיינין אומרים לו הוי יודע שכל עבירות שבתורה נאמר בהן ונקת, וכאן (בשבעות) נאמר לא ינקה. כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו, וכאן (בשבעות) ממנו וממשפחתו. ומקשה בגמרא וכל עבירות שבתורה ממשפחתו לא, והכתיב ושמתי אני את פני באיש החוא ובמשפחתו. ומתרצים שבשבעות הוא ומשפחתו בעונש אחד, אבל בשאר עבירות שבתורה העונש של משפחתו פחות ממנו. והכרתי אותו, אותו בחיכרת ולא כל המשפחה כולה בחיכרת. ואח"כ ממשיך בברייתא כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו, וכאן (בשבעות) ממנו ומכל העולם כולו. ומקשה בגמ' והכתיב וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו, מכאן שכל ישראל ערבים זה בזה. ומתרץ התם שיש בידם למחות ולא מיחו. ואח"כ בגמרא קורא אלו שיש בידם למחות ולא מיחו בשם רשעים דעלמא, שעונשם פחות מרשעים דמשפחתו שעונשם חמור יותר, מפני שלא רק שלא מוחים אלא גם מחפים עליו. בכל אופן כל המדובר הוא באיסורי תורה ולא בדרבנן, יעו"ש באריכות. וא"כ שני התירוצים לכאוי לא עולים יפה.

ובר מן דין, אם נצרף לזה גם דברי אחרונים, והיינו המנחת חינוך (מצוה רל"ט), הרי במצות תוכחה מלבד מ"ע של חוכה תוכיח מתחייב ג"כ על ל"ת של לא תעמוד על דם רעך, דלא גרע מטובע בנחר. וגם והשבות לרבות אבידת גופן, עאכו"כ דאם יכול להציל מן העבירה דהוא אבידת נפשו וגופו ר"ל בודאי חייב לתחזירו למוטב ולהצילו. (הביא דבריו בשד"ח-ה אסיפת דינים, מערכת ה' אות ב' סי' טו). (ואולי יש להוסיף, כי באבידה הרי יש גם לאו דלא תוכל להתעלם). ובכן תגדל התמיהה איך אפשר לומר שמעשה באיסור קל של ד"ס יה"י חמור יותר מתוכחה שיש בה שתי מ"ע וגם לאו דאורייתא, אע"פ שהכל בשב ואל תעשה.

הן איבתא שלפני זה בברייתא לבסוף הזכיר מקרא מגילה דרבנן, אבל זה לענין אחר. כי בברייתא ישנן ד' בבות, וכל אחת מתפרשת בגמרא בפני עצמה. בבא א' היא שבועת הדיינין נאמרת בכל לשון. בבא ב' לענין חומר השבועה כלפי כל עבירות שבתורה. (ופירטו בזה חמשה מיני חומר, שבד' מהם הודגש חומר השבועה כלפי כל עבירות שבתורה, ובגמ' חזרו והאריכו בפירושם, ודוקא בזה הזכירו על ענין העונש במי שלא מיחה, ושחוא פחות וכו'). בבא ג' שאם אמר איני נשבע פוטרם אותו מיד וכו'. בבא ד' שכשמשביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעת המקום ועל דעת ב"ד ושכן מצינו במשה רבינו שהשביע את ישראל על דעת המקום ועל דעתו, והיינו שלא רק לאלו שעמדו על הר סיני, אלא גם לדורות הבאים וגרים העתידין להתגייר, ולא רק על המצות שקיבלו בהר סיני, אלא גם על המצות העתידין להתחדש, כגון מקרא מגילה, קיימו וקיבלו - קיימו מה שקיבלו כבר. (בגמ' פירשו זה באחרונה בפ"ע ובקיצור, מפני שכבר האריכו בזה מקודם בדף כ"ט). בכל אופן לכאוי אין בזה שום קשר לבבא ב', ולחבדלי העונשים בין שבועות לשאר עבירות שבתורה, ובחס גופא להעובר בעצמו ולמשפחתו ולאחרים שלא מיחו. רק בבא הד' בא להודיענו, שמשה רבינו השביעם בעל כרחם גם על מצות דרבנן. וזה יתבאר עוד בדברנו אי"ה לקמן.

והנראה בזה הוא כי יש כאן שתי מצוות מובדלות זו מזו, מצות מחאה ומצות הוכח תוכיח, ואינן קשורות זו בזו, ואדרבה במקום שיש מחאה אין הוכחה, ובמקום שיש הוכחה אין מחאה. וגם יסודן ומקורן אינם ממשקה אחת. והחסבר בזה הוא עפ"י המבואר בשו"ע אדמוח"ז (ח"ל יוהכ"פ תר"ח) (על יסוד דברי הגמ' והתוס' ורמ"א ומג"א), שדבר שאיסורו מפורש בתורה, אעפ"י שידוע לנו שהחוטא לא יקבל ממנו אף אם נודיע לו האיסור, אעפ"י צריך למחות בידו, לפי שכל ישראל ערבין זה בזה, ועי"י שמוחה בידו הוא מוציא אי"ע מהערבות. ומחאה היא ברבים, ולא ימחה רק פ"א, ועי"י אמרו כשם שמצוה לאמר דבר הנשמע כך מצוה שלא לאמר דבר שאינו נשמע. אבל חייב להוכיחו ביחיד אפי"י מאה פעמים עד שינזוף בו החוטא. והמדובר הוא בשוגג שיש בזה חידוש, שבדבר המפורש בתורה אין אומרים מוטב שיחיו שוגגין ואל יחיו מזידין, וצריך למחות בו ברבים פ"א להוציא אי"ע מהערבות. וכש"כ בידוע האיסור ועובר בזדון, שאין שייך בזה מוטב שיחיו שוגגין וכו' וודאי צריך למחות פ"א לצאת

מהערבות. וכ"ז בדבר המפורש בתורה, אבל בדבר שאינו מפורש בתורה (אעפ"י שהוא איסור תורה, או מ"ע מן התורה) אלא שחכמים למדוהו ממדרש הפסוקים, או שהוא קבלה בידם הלמ"מ, או שהם בעצמם אסרו דבר. (שכ"ז בכלל דברי סופרים, עיי' באיניקלופדי' תלמודית), וחוטא הוא שוגג, ואף אם יודיע לו האיסור, ברור לו שלא יקבל ממנו, אינו צריך למחות בידו, כי מטוב שיחי' שוגג וכו', וכש"כ שאין בזה מצות הוכח תוכיח. אבל אם יודע האיסור ועובר בזדון, מובן שלא יותר על הערבות, וצריך למחות בו פ"א ברבים, ואח"כ ביחיד אפ"י מאה פעמים. וזה בידע ברור שלא יקבל ממנו - כמעט מפורש בדברי אדמוח"ז.

אבל בחוטא בשוגג, או אפ"י במזיד, אבל ספק לו אולי יקבל תוכחות, מסתבר לכאן כי בדבר המפורש בתורה, אז בפעם הראשונה חלה עליו מצות הוכיח תוכיח ביחיד (כי למה לביישו ברבים בחנם, כי אפשר שיקבל), ואם לא קיבל - אז יש עליו מצות מחאה ברבים פ"א, ואח"כ ביחיד אפ"י ק' פעמים מטעם הוכחה. א"כ יוצא איפוא כי מצוות מחאה ישנה בין בחוטא בשגגה ובין בזדון (כנ"ל בראשונה). וככה גם במצות הוכחה ישנה גם בשוגג, כי בפעם הא' ישנה מצות הוכחה ביחיד ולא מחאה ברבים, באם לא ברור שלא יקבל תוכחה. (וזה לאפוקי מדברי הרה"ג וכו' הרמ"ש שליט"א אשרנו במ"מ וציונים לשו"ע, שכתב משמעות הוכחה היא רק בזדון. כי מ"ש בשו"ע "שכיון שהודיע לו האיסור והוא עובר עליו בזדון חייב להוכיחו וכו'", המדובר הוא בידע שהחוטא לא יקבל ממנו, שאז יש פעם אחת חיוב מחאה לחסיר הערבות, ואחר כך חיוב הוכחות. אבל באם יש ספק אולי יקבל ממנו, הרי כנ"ל חיוב הוכחה (בינו לבין עצמו) היא בראשונה, כי במחאה (ברבים) יש חשש גדול, כי יתכעס יותר ולא יקבל. וא"כ בהוכחה בפעם הא' ישנה אפ"י בחוטא בשוגג).

ועל החנחה שמחאה היא ברבים, והוכחה ביחיד, זה מוכח ג"כ במונח הלשון, כי מחאה היא ג"כ בנוגע להמוחה שלא יקבל נזק מזה, וזה לשון חכמים בכ"מ (וכמדומה אין ביטוי שכזה בתנ"ך) שהמוחה דואג לטובת עצמו, וכמו בחזקת בתים ושדות וכו' שצריך למחות בתוך ג"ש, ועוד כאלו. וא"כ זה במקום שיש ערבות, שהמוחה חושש גם על עצמו שלא יענש גם הוא, ובא בזה לשון מחאת. אבל ענין הוכחה על חטא, זה רק לטובת החוטא שלא יענש, וכמשמעות לשון הכתוב - הוכח תוכיח את עמיתך (ביחיד) ולא

תשא עליו חטא, כי החטא הוא רק עליו ולא עליך, ובמילא אין לך גם לתזיקו ולביישו ברבים, רק במקום שיהי לתועלת החוטא. אבל במחאה מטעם ערבות, הערבות היא של כלל ישראל, וא"כ צריך לחודיע ברבים שהוא מסיר מעצמו את הערבות. ובכך הרי שחן שתי מצות, שכל אחת יש לה גדר שלה, ואינן חולכות ביחד.

ועל יסודן ומקורן, הרי מצות הוכח תוכיח היא מצוה מפורשת בתורה. וכמעט שאין ספק שהיא חלה על כל הסוגים, היינו גם נשים וגרים, וגם על כל הענינים, גם על כל מידי דרבנן, זה חל על כל הצדדים, גם על הנשים שמחוייבות להוכיח גברים בין במליית בין במייע גם במה שאינן מחוייבות בעצמן. וכמו שישאל מחוייב להוכיח את הכהנים, גם בדברים ששייכים רק לכהנים, כי לכאוי המצוה היא כללית וחלה על כל תרי"ג מצוות, לכל אחד למח ששייך אליו. וכמו"כ זה ששייך לכל עניני דברי סופרים אם משום מצות לא תסור, שזה להרבה דעות מדאורייתא גם על כל עניני דרבנן, או משום - כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון (פסחים ל: ושי"נ). וא"כ זו תהי מצוה דרבנן - הוכח תוכיח, על כל דברי סופרים.

אבל במצות מחאה, הרי מצאנו ראינו שנפלה בזה מחלוקות רבות. כי הרי יסודה היא מטעם ערבות, ובזה הרי אין הדעות שוות, אם ישנה בנשים ובגרים, אם משני הצדדים, אם מצד אחד, ואם גם במה שאינן שייכות ואינן נוחגות בהן. (לדעת רש"י ותוספות אין ערבות בגרים. לדעת הרא"ש וחר"י אין ערבות בנשים). וכן במידי דרבנן רבו הדעות אם יש בהן דין ערבות. (עי' בברכ"י לרב חיד"א או"ח קכ"ד, וגם בשד"ח ח"ה אסיפת דינים מערכת ה' סי' ב'. ועוד באריכות, ואכ"מ).

המשך יבא אי"ה בגליון הבא.

* * *

ח ס י ד ו ת

- - - - -

למעלה מעשרה טפחים - אצי' שבבי"ע

א' מאנ"ש

-קראון הייסט נ.י.-

ברשימות כ"ק אדמו"ר הכ"מ, חוברת ב', בתחילתה (ע' 4), מתווך דברי המד"ר (שמו"ר פ"י"ב) שבמ"ת בטלה הגזירה וירדו עליונים לתחתונים, עם דברי הגמרא בסוכה (ה,א) ש"מעולם (גם לאחר

מ"ת) לא ירדה שכינה למטה.. שנאמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם", ומ"ש "וירד ה' על הר סיני" פירושו "למעלה מעשרה טפחים" - ש"גם למע' מ"י"ט ה"ז בעולם זה אלא שהוא רשות בפ"ע בעולם גופא", כלומר, גם כשירדה השכינה למעלה מעשרה טפחים, ח"ז נקרא עליונים ירדו לתחתונים, כיון שירדה לעולם התחתון, אלא שבעולם התחתון גופא ירדה רק למעלה מעשרה, שזהו רשות בפ"ע בעולם גופא.

וממשיך: "וצע"ק מסיומא שם: למטה מ"י"ט". כלומר: בסוכה שם, "מעולם לא ירדה שכינה למטה ולא עלו משה ואליהו למרום.. והכתוב ומשה עלה אל האלקים, למטה מעשרה". ואיך יתאים עם מ"ש במד"ר ש"תחתונים יעלו לעליונים".

ויש לעיין, למה אי אפשר לפרש דברי הגמרא "למטה מעשרה" באותו אופן שמפרשים "למעלה מעשרה":

כשם שבנוגע לירדת השכינה למטה אמרינן שירדה לארץ, אלא שבארץ גופא נשארת למעלה מעשרה, כך נאמר גם בנוגע לעליית משה למרום, שעלה לשמים, אלא שבשמים גופא נשאר למטה מעשרה.

- דלכאורה, החילוק בין למעלה מעשרה ולמטה מעשרה, שלמעלה מעשרה הוא רשות בפ"ע בעולם גופא, הוא, לא רק בארץ, אלא גם בשמים (דז"ל ב"ר טעמא), ואדרבה: כיון שבשמים יש חילוק בין למעלה מעשרה ולמטה מעשרה, "נשתלשלו מהן" גם בארץ.

ואם נפרש כן, יתאימו (לכאורה) דברי המד"ר (שבמ"ת בטלח הגזירה, עליונים ירדו לתחתונים ותחתונים עלו לעליונים) גם עם סיום דברי הגמרא בנוגע לעליית משה למרום שהוא למטה מעשרה, היינו, שעלה למרום - "תחתונים עלו לעליונים", אלא שבמרום גופא עלה רק למטה מעשרה.

* *

שם, "ועי"פ דא"ח ראה ד"ה וירד ד' על ה"ס רמ"ג, שהוא - כמדומה - אצ"י שבבי"ע, ומתאים להני"ל כו"י.

ובהערת המו"ל (על תיבת "כמדומה"), שכנראה לא היי המאמר תח"י, ומציינים לסח"מ תרמ"ג ע' פד-ה. וכנראה כוונתם, ששם מבואר באופן אחר, ועל סמך זה הסיקו שכנראה לא היי המאמר תח"י.

וז"ל המאמר שם : "ובגמ' אמרו דמ"ש וירד הו"י על הר סיני היינו למעלה מיו"ד, פי למעלה מיו"ד ספ"י דאצ"י ולא האיר בבי"ע, והנה באמת כ' המפרשי שר"י שבגמרא חולק עם מדרש זה. אך לתו"ך ב' המדרשי אפ"ל שהוא ע"ד כמ"ש רש"י ע"פ וירד הו"י כו' והוא מהמכילתא פי יתרו פ"ד יכול ירד עליו ממש ת"ל מן השמים דברתי עמכם מלמד שהרכין הקב"ה את השמים ושמי השמים העליוני והציען על החר וירד בסח"כ עליהם, וידוע דשמי השמים הוא בחי אצ"י ופעמים מבואר דשמי השמים הוא בחי כתר, וזהו שמתרץ ב' הפסוקי דוירד הו"י על הר סיני שנמשך בחי שמי השמים בחי כתר למטה. ומן השמים דברתי עמכם שהרכין כו' ואיך יצדקו שניהם, ואפ"ל ביאור דבר זה דהנה ידוע התפרש בין מ"ת להגילוי דלע"ל שהגילוי שבמ"ת נקי מלמעלמ"ט והגילוי דלע"ל נקי מלמטלמ"ע, דבמ"ת הגם שחי גילוי אלקות למטה, מ"מ המטה חי במקומו שלא נזדכך כלל אלא הוא מטה כמו שחי קודם... לא היי המטה כלי לזה כלל לקבל בפנימיות... וזהו וירד הו"י על הר סיני יכול ירד עליו ממש פי שהאיר אצ"י בבי"ע ת"ל מן השמים דברתי ושמים הוא בחי אצ"י ולא מבי"ע, ולקיים שניהם מלמד שהרכין הקב"ה את השמים ושמי השמים העליונים והציען על החר וירד כסח"כ עליהם, והיינו שהאמת שנמשך אור האצ"י כמו שהוא בבי"ע וזהו וירד הו"י שהוא שם העצם על הר סיני בבי"ע, ומ"מ לא ירד עליו ממש כ"א מן השמים דברתי כו' שאין בי"ע כלי לגילוי זה. וזהו משל

למלך שגור בני רומי לא ירדו לסורי דרומי הוא ג"כ בחיי כתר לא ירדו לסורי שלא יומשך למטה, ובמ"ת ביטל הגזירה וירד הוי על הי"ס שנמשך בחיי שי הוי למטה, ומ"מ הוא למעלה מיו"ד כתי הגמי שהוא באצ"י ולא בברי' היינו שאין בי"ע כלים לגילוי זה לכן נקי זה למעלה מיו"ד כו"ל עכ"ל.

ולפענ"ד, מסתבר לומר שכוונת כ"ק אדמו"ר בכתבו "כמדומח", שמסתפק בפירוש המאמר האם זהו"ע אצ"י שבבי"ע:

בחשקפה ראשונה, מפורש בהמאמר ש"נמשך אור האצילות כמו שהוא (וירד הוי, שהוא שם העצם) בבי"ע, היינו, לא רק אצילות שבבי"ע, אלא אצילות ממש (אלא שאין בי"ע כלי לגילוי זה, ולכן נקרא למעלה מעשרה).

אמנם, יש לומר, שזה גופא שאין בי"ע כלי לגילוי זה, פירושו, שלא ירד למטה אצילות ממש (כמו שהוא), כי אם אצ"י שבבי"ע בלבד, היינו, אצ"י כפי שיכול לבוא ולהתגלות בבי"ע.

וכעין רא"י לדבר - ממ"ש בהמאמר שם (עי' פה), ש"זהו"ע שילוב הוי באדי שאות הראשון הוא א' דאדי והוא הגובר, והיינו שאף שהי גילוי שי הוי שהוא שם העצם בחיי א"ס עצומ"ה למטה, מ"מ שם אדי שהוא מקור הכלים הי"ה מתגבר כו"י, היינו, שאין זה הוי ממש כמו שהוא (אצילות ממש), אלא שילוב הוי באדי (אצ"י שבבי"ע).

* * *

ש ו נ ו ת

רשימות כ"ק אדמו"ר

הרב ש. מנדלוביץ
-קראון הייסט נ.י.-

בהקונטרס רשימות מכ"ק אדמו"ר - חוברת א' - שי"ל ז"ע, נדפס בתחילתו רשימה (קיצור) מחתונת כ"ק אדמו"ר, הרשימה נדפסה כשלונה ללא מ"מ וציונים (כשאר הרשימות) ואולי אפשר לחעיר בדרך אפשר עכ"פ, כמה הערות על הרשימה:

הערה כללית כ"מ שנזכר בהרשימה קוני ב' - נדפס בסה"מ קונטרסים ח"א ע' 32 ואילך. ועם מ"מ וציונים בסה"מ תרפ"ט ע' 71 ואילך.

קצור מרשימת: הרשימה בשלימותה נדפסה בספר התולדות אדמו"ר מחוריי"צ ח"ד ע' 13 ואילך, ועם הוספות בימי מלך ח"א ע' 258 ואילך.

רשי"ז: חי שמואל זלמנוב.

? : **אולי אפשר** לומר שעל הקופיר דהרשימה נדפס: "נרשם ע"י א' התמימים" - ושמו של רשי"ז הוא רק מפי השמועה וכנראה לכן ציין כ"ק אדמו"ר סימן שאלה.

חותן כ"ק אד"ש הרה"ח הר"א שי' : כ"ק * הרה"ח ר' אברהם שניאורסהאן מקשינוב נכד כ"ק אדמו"ר הצ"צ (בנו של כ"ק אדמו"ר ר' ישראל נח מניעזשין) - ראה אודותו - ספר השיחות תרפ"ח ע' 81 הע' 55.

ומחו' הרמ"מ שי' גו"א: הרה"ח ר' מנחם מענדל גורארי אביו של הרשי"ג ז"ל.

חתן מאהל: ראה ס' הנישואין כהלכתם פ"ו אות כג. ושי"נ.

דוד כק"ש הרמה"כ שי' הארענשטיין: הרה"ח ר' משה הכהן הארענשטיין - בעלה של בת כ"ק אדמו"ר מחוריי"ש ומחותנו של כ"ק אדמו"ר מחוריי"צ. (מ"ש רק דוד ולא מחותנו אפ"ל שנהי מחותנו רק בשנת תרצ"ב, ובשעת החתונה עדיין לא הי' מחותנו).

תחת כיפת השמים: ראה גם תורת מנחם - התוועדויות תיש"א ח"א ע' 246. ושי"נ.

כרצון כק"ש שרק חלק הרוחני יהי' במעון הישיבה: ראה שיחת שי"פ וישלח י"ד כסלו תשי"ד.

כק"ש הלך .. ויחלק משקה: ראה גם התוועדויות תשמ"ז ח"ג ע' 464.

און ניט יעצט איז דער זמן דערפון: אולי כאן צריך להיות סיום החצעי"ג.

פוטו ממכ' גכתי"ק אדה"ז: נדפס באגרות-קודש אדה"ז ח"א ע"פ. צילומו שם ע"י שפו.

בצירוף מכ' מכק"ש: נדפס באג"ק שם ע"י תלח.

(*) כך כותב עליו כ"ק אדמו"ר ב"ששלת היחס"י שבתחילת "היום יום".

* * *

מתו קיבל רא"ד לאוואט הרבנות בניקולייב

הרב אליהו וואלף
- לוד אה"ק -

בחקדמת המו"ל מאת כ"ק אדמו"ר הכ"מ - על הספר קב נקי להרה"ג אברהם דוד לאוואט, זקנו של כ"ק אדמו"ר -

כותב כ"ק אדמו"ר הכ"מ... גם צרפנו בתחילת הספר ראשי פרקים מתולדות המחבר - ע"פ מה ששמעתי מכבוד אמי מורתי הרבנית חנה שליטי"א (נייע) (בת הרה"ח והרה"ג וכו' מאיר שלמה, בן הרבנית בילא רבקה בת המחבר), ומקצתם לקוח ממכ"ע של הזמן החו"א...

ובראשי פרקים מתולדות המחבר כותב כ"ק אדמו"ר - ..ר' אברהם דוד... נולד בשנת תקע"ח.. הי" רב במושבה ראמאנאווקא, ובשנות תר"ד - תר"ה יסד שם אדמו"ר הצ"צ כולל לאברכים בחנחלת הררא"ד.

לערך בשנת השלשים וחמש לימי חייו נתמנה לרב בקהלת ניקולייב ובמשרתו זו כהן פאר כארבעים שנה, עד יומו האחרון.

... גם הממשלה הכירה ביושר לבו וכשרונותיו ומנתה אותו בשנת הארבעים לימי חייו גם לרב מטעם הממשלה בניקולייב...

עייך בנוגע לעניינינו.

מחני"ל נראה שעבר מראטנאווקא לניקולייב כבר בשנת תר"י לערך - שאז נתמנה שם לרב מטעם הקהילה - ולכל המאוחר בשנת תרטי"ו (עפ"י המובא בין החסכמות מכו' שנשלח לרא"ד מרבני וויטבסק בשנת תזר"ח - תרטי"ו ושם הוא בתואר מיץ דק"ק ראמאנאווקא) שאז נתמנה למשרת זו גם מטעם הממשלה, (ומן הסתם הי' מחוייב גם לגור שם), וכפי שרואים מכל החסכמות המופיעות בתחילת הספר - משנת תרכ"ח - שהוא מוכתר בתור מו"צ דק"ק ניקולייב.

ולחעיר מספר המלך במסיבו (וכן מופיע בשיחות קודש) בסעודת ליל א' דחג השבועות תשכ"ט - בהמשך להמדובר אודות כך שדיבר כ"ק אדמו"ר בשבח אביו זקנו הרח"ג רא"ד לאוואט... הרא"ד חני"ל הי' חביב מאד בעיני כ"ק אדמו"ר (מחורשי"ב) נ"ע, וכאשר ביקר אדמו"ר בעיירת רבנותו של הרא"ד - קודם ניקולייב - ראמאנאווקא, קיבלוחו שם בכבוד מלכים.

וחלעיר הלא שנת חולדת כ"ק אדמוני"ע היתה בשנת תרכ"א - כעשר שנים אחרי שעזב רא"ד את המושבח ראמאנאווקא.

וצ"ע.

* * *

תורת תלמידי הה"מ במאמרי חב"ד (מאמר רביעי בסדרה)

הרב אלי' מטוסוב
-תושב השכונה-

הרה"צ ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב

א] בס' תו"ח פ' וירא קי, ג ז"ל: כמו שאמרו בשם הרב מיכל מזלאטשוב ז"ל בפ"י את שאר תברך מבורך (בלק כב,ו) מכבר ולא אמר יבורך שא"א שיומשך ע"י בלעם ברכה וטוב אך את אשר תאוה בקללה יואר על ידך דוקא כי זחו חלקו וגורלו כו'. וממשיך שם בתו"ח: ולפ"ז אפשר ליישב קצת מה שבירך בלעם לישראל ונתקיים

כו'. ע"ש. [ועי'ע שם בחמ"מ בסוף חסי' בס"ע רעז שמציין לכו"כ ספרי השיחות שמוזכר בהם ע"ד ר"מ מזלאטשוב].

ב] בפלח הרימון בראשית סד,א: וכאמור (קחלת ה') כי האלקים בשמים ואתה על הארץ ונא' בשם הרי"מ [מזלאטשוב] ז"ל שאתה על הארץ הוא בדוגמת האלקים בשמים.

ועד"ז בפלח הרימון שמות ע' ט: וכנשמע בשם הרח"ק ר"מ בענין (קחלת ה') כי האלקים בשמים ואתה על הארץ היינו שאתה הוא הצדיק בעוה"ז הוא דוגמת האלקים בשמים (שהוא בחי' העלי' דאצי' חנקי' אלקים) שהוא מגלה כל אורות עליונים הנעלמים מאצי' לבי"ע ולמות חרוחניים, כן הצדיק הוא מגלה כל אורות העליונים בעוה"ז הגשמי'.

הרה"צ ר' יעקב יוסף מפולנאה

א] בסי' מאמרי אדה"ז על נ"ך ח"א ע' רלח: הנה בסי' פורת יוסף כתוב בשם הבעש"ט שאל ממנו מין א' הלא בע"ז יש חיות מלמעלה וחשיב שיש פרסא מפסיק כו' ותפסול הוא ע"ז צואת הארץ כו'.

ונמצא זה ג"כ באוה"ת במדבר (כרך ו') ע' איתשכז.

ב] בסי' מאמרי אדה"ז על ענינים ע' רנו בענין חסי"א שמקבלים מבחי' אחרויים כמאן דשדי לשונאו: וכמ"ש בספר בן פורת יוסף בשם הבעש"ט ז"ל שנותן לחם בחסתר פנים.

ג] באוה"ת תצוה ע' איתקמא ע"פ ואתה תצוה מביא: ובספר צפנת פענח הקשה עוד מהו ואתה תצוה חול"ל צו את בניי.

ד] באוה"ת בהעלותך ע' שמח מעיר על מ"ש בלקו"ת "וכן יש עבודה ע"י התנשאות": עיין בספר תולדות י"י פי' [ונשאר מקום חלק לציון הפרשה].

ה] באוה"ת שח"ש ע' שנה: סולם דיעקב ד'2 עווקין ויש בחי' סולם מצרי וצרי ע' תוי"י בפי' תצוה או בסמוכי' לת.

ו] באוה"ת ענינים עי רלב נדפסה רשימה קצרה מהצ"צ וז"ל:
 שרש תג"ת בא"ס הבנתי מסי תי"י פי משפטים גלוי האור שבתחלה
 חסד אח"כ הצמצום דין אח"כ חקו בחיי ממוצע ת"ת.

ז] יש לציין גם לסי מאמרי אדח"ז עחי"ת ח"יב עי תתלא
 [בדרוש המתחיל: כי יקרא קן ציפור, וע"ש בחוספות עי אי"ח
 שזחו ממה שאמר אדח"ז אל הר"ר אליי בארער ז"ל]: והא לך סדר
 הלימוד גמרא עם ראי"ש... קודם התפילה ילמוד מעט ר"ח...
 תלמוד בחספרים דהרב דפלונאה כו'.
 * * *

תקון טעות בפענוח הכת"י

בפענוח הגוכתי"ק שנדפס בגליון (תרע"ט) שבוע שעבר עי 28,
 נפלה טעות ובמקום: "בזה) מד"ס וכו' ודיני ספק וכו", צ"ל:
 תזהו מד"ס וכו' ודין ספק וכו'.

כן הגוכתי"ק הוקטנו ממדתם האמיתית, ואתנו הסליחה.
 המערכת.

לעילוי נשמת

הווי"ח אי"א נוי"נ

התמים שלמה שמואל ארי' הכהן

בי"ר יצחק אייזיק הכהן ע"ה

קאפלאנד

נפטר י"ב כסלו ה'תנשי"א

*

נדפס ע"י בתו

מרת רבקה לאה ובעלה הרה"ת ר' ירחמיאל שיחיו יעקבסאהן

לזכות

כ"ק אדמו"ר הכ"מ

*

נדפס ע"י

הרה"ת ר' שמעון אהרן הכהן ומשפחתו שיחיו ראזענפעלד